

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Оксіння Віталія Юрійовича на дисертацію Євсєєва Данила Ігоровича на тему: «Теоретико-правові засади оподаткування діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Проблематика правового регулювання оподаткування діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор на сучасному етапі розвитку України має виняткову актуальність як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Легалізація грального бізнесу у 2020 році після тривалої заборони створила умови для функціонування ринку, проте реформа системи його оподаткування не відбулася. Це призвело до того, що податкові механізми не відповідають реаліям функціонування галузі та потребам держави у забезпеченні належного бюджетного наповнення й зниженні рівня тінізації.

Ситуація ускладнюється високою вартістю ліцензій, недосконалістю адміністрування податків, відсутністю єдиної концепції оподаткування галузі, а також недостатнім урахуванням міжнародного досвіду, зокрема практики країн Європейського Союзу. Проте гральний бізнес за умови належного правового регулювання може стати важливим джерелом стабільних бюджетних надходжень, стимулятором інвестицій та інструментом розвитку суміжних сфер економіки.

Особливої ваги проблема набуває в умовах воєнного стану та майбутнього повоєнного відновлення, коли держава потребує стабільних і прогнозованих джерел наповнення бюджету. Удосконалення податкової політики у сфері азартних ігор має сприяти одночасно розвитку легального ринку, протидії тіньовим схемам та гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами.

Таким чином, тема дисертаційного дослідження, спрямованого на розробку теоретико-правових засад оподаткування діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор, є беззаперечно актуальною. Її розробка відповідає стратегічним завданням держави щодо формування ефективної податкової

системи, забезпечення економічної безпеки та інтеграції України до європейського правового простору.

Тема дисертації узгоджується з положеннями стратегічних і концептуальних нормативно-правових актів та корелює з планом науково-дослідної діяльності Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Характеристику дисертаційного дослідження слід розпочинати з оцінки ступеня наукової обґрунтованості та достовірності отриманих автором результатів. Про це свідчать низка позитивних рис представленої праці. Дисертація Д. І. Євсєєва вирізняється системним підходом до досліджуваної проблематики. Її структура повністю відповідає поставленій меті й завданням, логічно охоплює всі ключові аспекти дослідження та включає вступ, три взаємопов'язані розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Такий структурний підхід дав змогу автору всебічно розкрити предмет дослідження, вирішити поставлені задачі та досягти мети наукового дослідження – вирішити наукову проблему щодо розробки теоретико-правових засад оподаткування діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор та формування науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства України у питаннях впровадження комплексної справедливої системи оподаткування цієї діяльності

Логіка викладення предмета дослідження в дисертації ґрунтується на послідовному розкритті різних аспектів досліджуваної проблематики. У першому розділі досліджено теоретико-правові засади оподаткування діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор, зокрема визначено сутність такої діяльності як об'єкта оподаткування, простежено історичні етапи становлення системи оподаткування в Україні та здійснено аналіз моделей оподаткування у країнах ЄС. Другий розділ присвячено характеристиці сучасної системи оподаткування грального бізнесу в Україні: розглянуто специфіку оподаткування організаторів азартних ігор податком на прибуток і податком на дохід, проаналізовано механізми оподаткування виграшів гравців та застосування

інших податків. У третьому розділі обґрунтовано перспективи реформування податкової політики в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення, зокрема окреслено напрями цифровізації адміністрування податків і вдосконалення податкового контролю. Така структура забезпечує комплексний розгляд проблематики та логічний перехід від теоретичних засад до практичних механізмів і перспектив розвитку.

Високий рівень обґрунтованості та надійність наукових положень, висновків і рекомендацій у дисертаційному дослідженні забезпечується завдяки застосуванню сукупності методів і прийомів наукового пізнання, що дають змогу сформулювати всебічне й цілісне бачення предмета дослідження. У дисертаційному дослідженні застосовано комплекс загальнонаукових і спеціально-правових методів, що забезпечили глибину й об'єктивність отриманих результатів. Зокрема, діалектичний метод дав можливість розглядати оподаткування гравального бізнесу у взаємозв'язку з економічними та соціальними процесами; історико-правовий – простежити еволюцію законодавчих підходів в Україні; порівняльно-правовий – виявити переваги та недоліки моделей оподаткування у країнах ЄС; системно-структурний – проаналізувати чинну систему податків у сфері азартних ігор як цілісний правовий механізм. Використання статистичного та формально-юридичного методів дозволило узагальнити практику правозастосування й оцінити ефективність податкових надходжень. Такий методологічний інструментарій забезпечив комплексність дослідження та дозволив не лише виявити існуючі проблеми, а й сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення податкової політики у сфері організації та проведення азартних ігор.

Наявність ґрунтовної нормативної, теоретичної та емпіричної бази дослідження підтверджує високу достовірність та обґрунтованість отриманих у дисертаційній роботі результатів. У дослідженні використано положення Конституції України, Податкового кодексу України, відповідних законодавчих і підзаконних актів, а також нормативно-правові документи Європейського Союзу та зарубіжних держав у сфері оподаткування гравального бізнесу. Теоретичну основу роботи склали праці провідних вітчизняних і зарубіжних науковців у

галузях податкового, фінансового, адміністративного права та суміжних дисциплін. Емпірична база включає практичні матеріали ДПС України, судову практику, податкові консультації, статистичні та соціологічні дані, а також особистий професійний досвід здобувача, набутий у Головному управлінні ДПС у м. Києві.

Оцінюючи основні положення новизни та сформульовані в дисертації висновки, варто підкреслити, що автором порушено актуальні наукові й прикладні проблеми, які раніше залишалися недостатньо дослідженими. Їх опрацювання дало змогу отримати значущі результати та розробити обґрунтовані пропозиції щодо внесення комплексних змін до податкового законодавства з метою вдосконалення правового механізму оподаткування грального бізнесу.

У дисертації вперше системно проаналізовано історичний розвиток оподаткування грального бізнесу в Україні, що дозволило виокремити три ключові етапи фіскальної політики держави у цій сфері (підрозділ 1.2). Такий підхід має важливе наукове та практичне значення, оскільки дає змогу не лише глибше осмислити трансформацію законодавчих підходів, але й оцінити причинно-наслідкові зв'язки між податковими механізмами та рівнем легалізації чи тінізації галузі. Визначення специфіки кожного з етапів – від надмірного оподаткування та слабого адміністрування до пошуків збалансованої моделі – створює підґрунтя для обґрунтованих висновків щодо подальших змін у податковій політиці. Особливо цінним є те, що дисертант не лише окреслює ці етапи, а й пропонує їх критичну оцінку, демонструючи глибоке розуміння як внутрішніх законодавчих процесів, так і зовнішніх викликів, які впливали на розвиток галузі. Такий ретроспективний аналіз є важливою науковою новизною та може стати орієнтиром для подальших досліджень у сфері податкового права та реформування підходів до оподаткування специфічних видів діяльності, зокрема в умовах воєнного та повоєнного періодів.

Заслужовують на увагу висновки автора щодо необхідності цифровізації податкового адміністрування у сфері грального бізнесу, адже таким чином автор привертає увагу до надзвичайно актуальної проблеми недостатнього контролю за фінансовими потоками у високоризиковому секторі. Автор переконливо

аргументує обмеженість традиційних інструментів, таких як РРО (с. 81), та пропонує впровадження централізованої системи онлайн-моніторингу (ДСОМ), що є сучасним, технологічно обґрунтованим рішенням. Позитивним є також те, що дисертант розглядає цифровізацію не ізольовано, а в комплексі з іншими елементами – безготівковими розрахунками, автоматичним обміном даними між органами контролю, ризик-орієнтованою аналітикою. Такий підхід демонструє глибоке розуміння специфіки галузі та відповідає кращим європейським практикам, що робить запропоновану модель релевантною як з точки зору фіскальної ефективності, так і посилення податкової дисципліни.

Серед найбільш вагомих і практично орієнтованих результатів дисертації варто виокремити обґрунтування доцільності запровадження податку на додану вартість (ПДВ) на онлайн-азартні ігри як різновид електронних послуг (с. 144). Така ініціатива має комплексне позитивне значення: вона дозволяє усунути наявну податкову асиметрію між наземним та онлайн-сегментами грального бізнесу, сприяє забезпеченню рівних умов конкуренції та відповідає сучасним викликам цифрової економіки. Додатково, ця пропозиція демонструє високий рівень адаптації українського податкового законодавства до норм Європейського Союзу, зокрема положень Директиви 2006/112/ЄС, що базуються на принципі оподаткування за місцем споживання. Це не лише сприятиме залученню додаткових надходжень до державного бюджету, а й стане кроком у напрямі фіскальної гармонізації з ЄС – особливо важливим в умовах євроінтеграційного курсу України. Такий підхід є переконливим прикладом того, як наукові дослідження можуть служити основою для ефективної податкової реформи.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані Д. І. Євсєєвим, відзначаються високим ступенем обґрунтованості та достовірності, що підтверджується їхньою успішною апробацією в академічному середовищі. Зокрема, основні результати дослідження були представлені та обговорені під час міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, що свідчить про їх актуальність, наукову новизну та фаховий інтерес до порушених у роботі питань. Додатковим підтвердженням наукової цінності здобутих результатів є їх оприлюднення у фахових юридичних виданнях – як українських, так і

зарубіжних, що відповідає встановленим вимогам до кількості публікацій та апробації наукових результатів. Основні наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційному дослідженні, знайшли повне й системне відображення у відповідних наукових публікаціях, підготовлених за темою роботи.

Здобуті у дисертаційному дослідженні результати були представлені у 10 наукових публікаціях, що забезпечує належну апробацію та поширення основних наукових положень. Зокрема, п'ять статей опубліковано у фахових наукових виданнях, які відповідають тематиці дисертації, серед них – три в українських виданнях, одна у зарубіжному журналі та одна у виданні, що індексується в міжнародній наукометричній базі Web of Science. Крім того, п'ять публікацій представлені у вигляді тез доповідей, виголошених на науково-практичних конференціях. Такий рівень наукової комунікації повністю відповідає чинним вимогам Міністерства освіти і науки України та свідчить про належну публічність, верифікованість і академічну визнаність результатів дисертаційного дослідження та про достатню повноту представлення основних положень дисертації в науковому просторі.

Наукові результати, положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, є переконливо обґрунтованими й не викликають сумнівів у їх достовірності. Вони логічно витікають із цілей і завдань дослідження, побудовані на самостійних міркуваннях здобувача, ретельному аналізі зібраних джерел, практичних матеріалів і узагальненні значного обсягу наукової літератури, включаючи роботи зарубіжних авторів. Такий підхід дав змогу автору не лише глибоко дослідити заявлену проблему, а й сформулювати дієві, прикладні рекомендації щодо її розв'язання.

Отже, дисертаційне дослідження Д. І. Євсєєва вирізняється ґрунтовним науково-теоретичним підходом і методологічною послідовністю. Автор продемонстрував всебічне розуміння тематики, використав сучасні методи аналізу проблем оподаткування грального бізнесу та обґрунтував свої висновки на основі актуальних наукових підходів. Результати дослідження логічно структуровані, мають високий рівень достовірності та органічно доповнюють

існуючу наукову базу. У багатьох випадках запропоновані автором рішення є інноваційними, відкриваючи нові напрями для подальших досліджень. Елементи наукової новизни сформульовано чітко, вони відповідають чинним вимогам до дисертацій сучасного рівня, демонструють достатню оригінальність і мають значне практичне спрямування. Це підвищує цінність роботи як у науковому, так і в прикладному контексті, зокрема в частині формування ефективної податкової політики у сфері грального бізнесу.

Значення результатів дисертаційного дослідження для науки і практики полягає у можливості широко застосовувати їх у різних сферах діяльності. Запропоновані автором теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть бути використані для подальших наукових досліджень у галузі оподаткування грального бізнесу, сприятимуть удосконаленню законодавства України у цій сфері, а також допоможуть у практичній діяльності органів державної влади, що відповідають за реалізацію податкової політики. Крім того, ці результати можуть бути корисними у навчальному процесі – під час викладання податкового і фінансового права, розробки методичних матеріалів, підручників і навчальних курсів, що підвищує їхню практичну цінність і забезпечує подальше поширення знань у відповідній галузі. Листи державних органів свідчать про те, що наукові результати вже використовуються у практиці правотворчої та правозастосовної діяльності. Важливим і практично значущим результатом дисертаційного дослідження є розроблений автором законопроект, який має потенціал стати основою для подальших законодавчих ініціатив у сфері оподаткування грального бізнесу. Цей документ враховує сучасні виклики і потреби галузі, пропонує комплексні і збалансовані рішення, що сприятимуть удосконаленню правового регулювання та підвищенню ефективності фіскальної політики.

Окрім наведеного, у рецензованій дисертації присутні положення, які викликають певні сумніви, можуть бути сприйняті неоднозначно або потребують більш ґрунтовного пояснення та додаткового обґрунтування.

1. У дисертації варто детальніше розглянути, як міжнародні угоди та стандарти, зокрема рекомендації FATF, а також зобов'язання України у сфері AML/CFT, які впливають на формування податкової політики щодо азартних

ігор. Необхідно проаналізувати, яким чином ці міжнародні вимоги впливають на вимоги до прозорості фінансових операцій, ідентифікації гравців, моніторингу транзакцій і які нові виклики вони ставлять перед національним законодавством та податковим адмініструванням. Такий аналіз дозволив би глибше зрозуміти межі та можливості адаптації національної податкової системи до міжнародних стандартів, а також підкреслити важливість узгодженості податкових заходів з глобальними антикорупційними та фіскальними ініціативами.

2. У роботі було б корисно більш комплексно розглянути соціальні наслідки, які можуть виникнути внаслідок запропонованого зниження податкового навантаження на гральний бізнес під час воєнного стану, які запропоновані автором в підрозділі 3.1. Варто також оцінити, як ці зміни можуть позначитися на суспільній стабільності, соціальній справедливості та економічній безпеці, а також запропонувати механізми контролю і підтримки, які допоможуть мінімізувати негативний соціальний ефект і збалансувати економічні вигоди від зниження податків.

3. Деякі з рекомендацій щодо впровадження цифрових інструментів для адміністрування податків, зокрема стосовно функціонування ДСОМ (підрозділ 3.3), потребують більш детального технічного та юридичного аналізу. Зокрема, варто докладніше описати технічні можливості і обмеження таких систем, їхню сумісність з існуючими державними інформаційними платформами, а також питання захисту персональних даних і кібербезпеки. Такий детальний аналіз допоможе з'ясувати практичну реалізацію цифровізації, потенційні ризики та способи їх мінімізації, що підвищить якість і ефективність запропонованих рішень.

4. Необхідно більш докладно розглянути питання взаємодії податкових органів із суб'єктами грального бізнесу в контексті адміністративних процедур і забезпечення податкової дисципліни, зокрема, механізмам обміну інформацією, процедурам контролю та відповідальності за порушення податкового законодавства.

5. Варто було б розглянути можливості застосування стимулювальних механізмів для легалізації тіньового грального бізнесу, які могли б спонукати

нелегальних операторів переходити у легальний сектор, наприклад, за рахунок податкових пільг, спрощення звітності або інших стимулів. Оцінка ефективності таких заходів, а також їх потенційного впливу на бюджетні надходження і соціальну стабільність і сприяла б більш комплексному підходу до вирішення проблеми тінізації гравального бізнесу.

Зазначені зауваження свідчать про складність і багатогранність досліджуваних питань, багато з яких мають дискусійний характер. Втім, це жодним чином не применшує загальну позитивну оцінку наукової роботи та не знижує її значних досягнень, адже дослідження є новаторським, актуальним і змістовним.

На основі викладеного вище можна констатувати, що дисертаційна робота Євсєєва Данила Ігоровича на тему «Теоретико-правові засади оподаткування діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор» є повноцінним і самостійно виконаним науковим дослідженням. У ній отримано нові, науково обґрунтовані та практично значущі результати, які роблять вагомий внесок у розв'язання важливих наукових проблем.

Актуальність теми дисертації, рівень наукової обґрунтованості викладених положень, висновків і рекомендацій, а також новизна і повнота представлених у публікаціях матеріалів повністю відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України. Зміст автореферату коректно відображає основні результати дослідження.

Під час аналізу дисертації та наукових праць Д. І. Євсєєва не виявлено випадків академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації даних. Робота є оригінальною та виконаною самостійно, автор дотримався норм академічної доброчесності та вимог законодавства щодо авторського права. Всі використані джерела належним чином зазначені у списку літератури, а також чітко визначено особистий внесок автора у співавторські публікації.

Таким чином, дисертаційне дослідження Євсєєва Данила Ігоровича на тему «Теоретико-правові засади оподаткування діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор» виконано на високому науково-теоретичному рівні і повною мірою відповідає вимогам п. п. 9, 11-13 постанови Кабінету Міністрів

України «Про порядок присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 щодо кандидатських дисертацій, а його автор – Євсєєв Данило Ігорович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

**професор кафедри публічного управління,
адміністрування та права**

Національного університету

«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,

доктор юридичних наук, професор

В. Ю. Оксін

*Підпис засвідчує
Заступник ректора*

Віра

Галина Вілюк